

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: מורא מקדש

פרשת תרומה

מבית שבת טיש

משבח

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

מאז חרב בית מקדשנו וגלינו מארצנו, משרה הקב"ה את שכנתו על בתי כנסיות ובתי מדרשות, שנקראים 'בתי מקדש מעט', כפי שתז"ל דרשו 'ואהי להם למקדש מעט' - 'אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל'. קדשת בתי כנסת היא כקדשת בית המקדש, והקב"ה נתן לנו את בתי הכנסת במקומו. חז"ל הפליגו בגדל השבח והמעלה של הנכנס לבתי כנסיות, עד שאמר רב הונא: 'כל שאינו נכנס לבית הכנסת בעולם הזה אינו נכנס לבית הכנסת בעולם הבא, והמתפלל בתוכו בעולם הזה פאלו מתפלל בבית המקדש'.

לדעת בעל ה'ראים', החיוב של מורא בית הכנסת וכבודו, הוא מן התורה ונלמד מהפסוק "ומקדשי תיראו", ומכאן שאין נהגים קלות ראש בבתי כנסיות, אלא מכבדים אותם ודואגים ליפים ונקיונם, וכדעתו פסקו פמה פוסקים הלכה למעשה.

בכלל כבודו של בית הכנסת, שאין משוחחים בו שיחה בטלה, וכל שכן בעת התפילה וקריאת התורה, לא עושים בו שמוש של ביזון וקלות ראש, לא נכנסים בו שלא לצורך ואין מקצרים בו את התורה, שומרים על נקינותו וכבודו, וקובעים בו מקום לתפילה ולמוד. וגדול שכוונו של מי ששומר על כבוד בית הכנסת ונהגה שלא לדבר בעת התפילה, כמו שמוזכר בספר הפנים, שיב"ה ראשי תבות שתיקה יפה בשעת התפילה, וכל מי שעושה כן, זוכה לאריכות ימים ותפלתו מתקבלת לרצון.

לאחר שצוה הקב"ה את בני ישראל על תרומת המשכן וההקנה לבנותו, נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". האלשיך הקדוש תמה על הלשון "ושכנתי בתוכם", כי הרי הדברים מוסבים על המקדש, שנאמר "ועשו לי מקדש", ומן הראוי היה לומר 'ושכנתי בתוכו'? אלא, מסביר האלשיך, פגנת הפסוק היא לכל אחד ואחד מישראל, 'בתוכם' לא נאמר אלא 'בתוכו', בתוך כל אחד ואחד. וכן נדרש פסוק זה בספרים רבים, על בתי כנסיות ובתי מדרשות שאף הם קרויים מקדש, כפי שדרשו חז"ל 'ואהי להם למקדש מעט' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. ובעל 'ארן עדת', מצא רמז נפלא בפסוק זה שבפירשתנו, כי התבות "אשר תקחו מאתם" בגימטריה פגסיות מדרשות, והכתוב בא להורות לדורות הבאים שכל אחד צריך לחזק ולהקים בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולעשותם מקום להשראת השכינה על ידי כבוד המקום, ואף התבות "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בגימטריה פגסית ד' פעמים, וכן צעקה ח' פעמים שהיא לשון תפילה.

חז"ל מספרים במדרש, שבשעה שבאו הרומאים הרשעים לשרף את בית המקדש השני, לא העזו בנפשם להכניס אל הקדש פנימה, וחפשו אחר יהודי קל דעת שהוא יכנס לפניהם לבית המקדש והם יבואו אחריו. מצאו את יוסף משייתא ובקשו ממנו להכניס תחלה, ואמרו לו שיש לו טלל כל כלי שיצא מתוך בית המקדש. נכנס יוסף משייתא ויצא עם מנורת הזהב שהיתה בבית המקדש. הקסמו הרשעים מהמנורה המרהיבה שהיתה כלה מקשה אחת זהב טהור, ואמרו לו ליוסף: "אין זה דרכו של הדייט להשתמש במנורה פה יקרה שמתאימה לבית המלך, העבר לנו את המנורה והכניס לקחת חפץ אחר". סרב יוסף משייתא ואמר: "לא די שהכעסתי כבר את בוראי פעם אחת, ועכשו אכעיס אותו פעם שנייה"? כעסו עליו הצוררים, ונסו תחלה לפתותו בכמון רב, אך הוא לא הסכים להכניס שוב. החלו הללו לענותו בענויים קשים, כפתוהו לשלחן של נגרים והיו מנסרים בבשרו, והוא עמד וצעק בשארית כחותיו לפני מותו: "אוי לי, וי לי, שהכעסתי את בוראי".

כששומעים את הספור המרעיש הזה, אנו עומדים ומשתוממים. מה התרחש עם אותו קל דעת, יוסף משייתא, ומה פתאום ארע לו ברגע אחד שלבו התהפך מצד לצד? שעה קלה לפני כן מוכן היה לבזז את כל אוצרות הקדש, ואיך נהפך לבו ברגע קט והסכים למסור את נפשו, ובלבד שלא להכעיס את בוראו? והתרוץ לכו מרעיש שבעתים. יודעים אתם מה ארע בינתיים? יוסף משייתא נכנס לרגע קטן לבית המקדש, למקום בו השכינה שורה. מייד עם פגיסתו למקום אשר תוכו רצוף אהבה, מקום אשר שם יחד לו הקב"ה בית בעולם הזה, התהפך יוסף משייתא לאדם אחר, והוא יצא יהודי שונה לחלוטין ממה שנכנס. עד כדי כך, שכבר הסכים למסור את נפשו מתוך ענוים קשים ונוראיים, על מנת שלא להכעיס את בוראו.

מהו בית המקדש בזמננו, שהנכנס בין כתליו יכול לחוש את מה שיוסף משייתא חש, והוא יכול לצאת ממנו באופן שונה ממה שנכנס? וכן יותר, טהור יותר ונעלה יותר? זהו בית הכנסת שנקרא 'מקדש מעט', ואף בו ישנה השראת השכינה כל העת וגם בו יש פח לרומים ולהעלות את האדם במדרגות נשגבות עד מאד, עד שגם בשהיה מעטת בו יכול האדם להתהפך לטובה ולהשתנות לאיש אחר.

זוכים אנו לבקר בהיכלו של מלך בכל עת מצא, בזמני התפלות ובשעת הלמוד, ובכל פעם יש לנו את ההדמנות לזכות לחסות בצל כנפיו של הקב"ה, לחזות בנעם ה' ולהשפין שכנתו בתוך לבו של כל אחד ואחד מאתנו.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", למה נאמר בתוכם ולא בתוכו, בבית המקדש? מפני שמאז שחרב בית המקדש, שורה השכינה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, בתוכם - ראשי תבות בתי כנסיות ובתי מדרשות".

(רבי דוד אבוחצירא הי"ד)

נמשל

למה הדבר דומה

המדינה, וכלם שמחו בשמחתו של המלך. לאחר חדשים מספר, נערכה שמחת הנשואין, שהתקיימה כמובן ברב פאר והדר כיד המלך, והשמחה הרקיעה שחקים.

לאחר תם ימי המשתה, פנה חתן המלך לחותנו והודיע לו, כי מתכונן הוא לטל את רעייתו ולהפליג עמה אל מעבר לים, על-מנת להשתקע בארץ מולדתו, שם עתיד הוא לרשת את כסא אביו ולמלוך על מדינתו. התעצב המלך אל לבו, והוא התקשה מאוד להפרד מבתו האהובה.

ימים ארפים של נדודי שנה ועצב עברו על המלך, עד שיום אחד אזור המלך אמן, פנה אל חתנו ואמר להם: "שמעו נא, בנים יקרים, את אשר אמר אליכם. יודע אני שפך דרכו של עולם שהרעייה הולכת אחר אישה, ואין האב יכול למנוע את הדבר, אולם קשה לי הדבר להפרד מבתו היחידה בבת עיני, ולכן מבקש אני מכם רק דבר אחד. מבקש אני שתתנו לי רשות לבוא עמכם אל ארצכם, ואיני מבקש מכם הרבה. די לי בקיסון קטן בסמוך לבייתכם כדי שאוכל לדור בתוכו, וכך אוכל להמשיך לרוות רב נחת מכם".

הנמשל

במשל זה השתמשו חז"ל במדרש, בדרשתם על הפסוק שבפרשתנו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם": "אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה. לפרש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שצאמר ועשו לי מקדש".

הקב"ה נתן לנו במתנה גמורה את תורתו הקדושה, שהיא בבת עינו ועמה ברא את עולמו והשתית אותו עליה. ומה הוא מבקש מאתנו? רוצה הוא שנכין לו בית קטן שבו הוא ישיר את שכנינו בתוכנו, וכך הוא ימשיך להיות יחד עמנו כל העת, כי הקב"ה וישראל והתורה כלם מקשה אחת הם. ומהו אותו בית? זהו בית הכנסת ובית המדרש שאנו לומדים ומתפללים בו, ובו הקב"ה משרה את שכנינו ונמצא כל העת אתנו, כמו אותו מלך שנמצא עם בתו היחידה והאהובה ולא מסיח דעתו ממנה לרגע.

אבל אם חלילה מזולזלים בכבוד בית הכנסת, משיחים בו בעת התפלה ולא שומרים על כבוד השכינה השורה בו, אזי מגרשים בכך בפניו את הקב"ה שבקש לדור עמנו ומצרים חלילה את צעדי השכינה הקדושה. וכאשר שומרים על קדשת בית הכנסת, נהפך המקום לבית קדוש שבו שורה השכינה ותפלתנו מתקבלת בפרום לפני אדון כל.

מלך גדול היה פעם, חכם גדול ועשיר מפלג, שהנהיג את מדינתו ברמה וכל אזורי הארץ אהבוהו ועבדו אותו בנאמנות. שנים רבות עברו על המלך והמלכה כשהם ערירים בלי ילדים, וכל הממלכה בלה השתתפה בצערם הגדול. אזורי המדינה יחלו וצפו ליום בו יפקד המלך בירוש עצה, כדי ששלשלת המלוכה העתיקה לא תפסק ובראשם ימשיך לעמוד נצר מארע המלוכה.

מה רבה היתה השמחה, כאשר יום אחד נודע לכל בני המדינה, כי בת נולדה בבית המלוכה. כלם היו שתפים לשמחה הגדולה, אולם המאשרים ביותר היו כמובן המלך והמלכה, שכוס האשר שלהם התמלאה עד תפוח. השנים חלפו מהר ובת המלך נותרה בת יחידה להוריה, והם שמרו עליה כבבת עינם ומלאו אחר כל משאלות לבה. והנה הגיעה בת המלך לפרקה ובני מלכים רבים בקשו את ידה ורצו להשתדד עמה, אך המלך התקשה מאוד להפרד מבתו היחידה.

גדולי המלכים שבעולם בקשו להשתדד עם המלך והפצו לקחת את בתו היחידה לבנם, אולם המלך הציב תנאי קשה, אותו לא הסכים אף אחד למלא. התנאי היה, שהחתן שייך לשאת את בת המלך, יאלץ לעזוב את מדינתו וללכת בעקבות בת המלך אל מדינתה, שם יתגורר יחד בבית המלוכה, ובבוא היום יירש את כסאו של חותנו המלך. לתנאי זה לא הסכים אף אחד מהמלכים האחרים, שכן כל אחד מהם רצה שבנם ימשיך לגור בקרבת מקום אליהם, ואף הם קוו וגדול היה חפצם שבנם יהיה זה שירש את מקומם בהנהגת המדינה וימשיך את שלשלת המלוכה שלהם.

כה עברו ימים ארפים והחדשים נקפו, עד שהמלך והמלכה החלו כבר לדאג לעתיד בת המלך ואשרה. יום אחד הופיע בארמון המלוכה ברמלך אחד, שהגיע ממדינה רחוקה מאוד, והוא מצא מייד חן בעיני המלך. הנסיך היה פקח מאוד, עשיר מפלג ובעל מדות נימוסיות ואציליות פאיה לבן מלך, ודמותו פה מצאה חן בעיני המלך. עד שלבו הלך שבי אחריו והוא הסכים מייד להצעת השדוד ביינו לבין בתו היחידה, בבת עינו.

פה גדולה היתה אהבתו של המלך אל חתנו המיעד, עד שאף לא התנה עמו את התנאי שהיה מתנה עם כל המלכים שבקשו להשתדד עמו, ולא סכם עמו שאחר נשואיו ישתקע עם בת המלך בסמוך לארמון המלוכה, כדי שייכל להמשיך לרוות נחת מבתו היחידה והאהובה.

השמועה על ארושיה של בת המלך עם העלם האצילי מבית המלוכה שבמדינה הרחוקה, התפרסמה חיש מהר ברחבי

מִדָּבָר

הַלְכוּת וְהַלְכוּת

עליו 'אי ענו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו עליו השלום, וכן נאמר שכל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו.

• מי שצריך להכנס לבית הכנסת לצרכו, כגון לקרא לחברו שנמצא בו או לטל משם חפץ כלשהו, יכנס וילמד מעט, כגון דבר הלכה או משנה, ויש אומרים שצריך לעשות כן בישיבה ולא בעמידה.

• אסור לקצר את הדרך בתוך בית הכנסת, כגון שוכנס מפתח אחד ויוצא מהפתח שנגדו. ומי שוכנס לבית הכנסת שלא על מנת לקצר דרכו, מתר לו לצאת מהפתח האחר כדי לקצר דרכו, ויש מחמירים גם בזה.

• אסור להכנס לבית הכנסת כדי להנצל מהשמע או מהגשמים, ויש מתירים אם הוא לומד מעט כשהוא נכנס לבית הכנסת.

• אין להכנס לבית כנסת כדי לראות את ארון הקודש היפה שבו, או לבית כנסת עתיק כדי ליהנות מיפיו, כמו בתי הכנסת בערי הקודש שבארץ ישראל, אלא ילמד מעט או יאמר דבר הלכה.

• אסור לחשב בבית הכנסת חשבונות שאינם של מצוה, לא להחליף בו מעות ולא לעשות בו עסקים שונים, אבל מתר לחשב בו חשבונות של מצוה או של בית הכנסת.

• צריך לכבד את בית הכנסת ובית המדרש, לדאג לנקיונו והסדר שבו, וכל שכן שלא ללכלכו. ומי שדואג לנקיון בית הכנסת שקרו גדול ועצום. הנוטל ספר מהארון בבית הכנסת, חייב להחזירו ואף הוא משום כבוד בית הכנסת וספריו, וגם עושה חסד עם הבאים אחריו.

• מכבוד בית הכנסת שפודליקים בו גרות אפלו ביום, שנאמר "על כן בארים בפדוה". מנהג בני אשכנז להדליק לפני התפלה שני גרות בעמוד התפלה של שליח הצבור, וכן נוהגים להדליק גר תמיד לפני ארון הקודש על שם הפתוב "כי גר מצוה ותורה אור", ולא מכבים אותו כלל.

• כל דבור שאינו של מצוה והכרחי, יהיה זהיר מפניו ואפלו מדבור בעניני מצוה מנע בשעת התפלה, וכאשר נכנס לבית הכנסת, ישב שם ברעדה ובמונח.

• בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים מקדש מעט והשכינה שורה בהם, ונצטוינו לשמור על קדשתם שנאמר "ומקדשי תיראו".

• לשיטת היראים, שמירת קדשת בית הכנסת הוא חייב מן התורה שנלמד מהפסוק "ומקדשי תיראו", אולם יש פוסקים שסוברים שקדשתם מדרבנן, ויש אומרים שגם לשיטתם בזיון בית הכנסת הוא אסור מן התורה.

• בבתי כנסיות ומדרשות, אין נוהגים בהם קלות ראש, כגון שחוק והתול ושיחה בטלה, לא ישב בו בזלזול, לא ירוץ בו ולא יטיל בו, אלא ישב לפני הקב"ה באימה ובריאה.

• אסור לדבר בבתי כנסיות ובתי מדרשות שיחה בטלה, ואפלו שלא בשעת התפלה, ובאהר הקדוש נאמר על העושה כן שאין לו חלק בה' אלקי ישראל.

• כדי שלא להכנס לחשש זלזול בבתי הכנסיות המקדשים שעונם חמור מאד, נהגו לבנות מקומות תפלה שאין דינם כקדשת בית הכנסת, ומכנים אותם בכנויים שונים, כגון בית תפלה, שטיבל וכדומה, ואז קדשתו פחותה מעט, ומתר לאכל ולשתות בו, אבל גם בו צריך להזהר מקלות ראש.

• כתב רבי חיים ויטאל בשם האריז"ל: הנכנס לבית כנסת, צריך להזהר מאד להתעבב מעט בפתח קדם שיכנס, ולהראות עצמו ירא וחרד ומודעוץ לכנס בהיכל מלכו של עולם, וזה סוד הפסוק ומקדשי תיראו. כשנכנס בבית הכנסת, יאמר "ואני ברב חסדה אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך", ואחר כניסתו ישתחוה כנגד ההיכל.

וגם ראיתי למורי [האר"י] ז"ל, שהיה נוהר בתכלית הזהירות שלא לדבר כלל בבית הכנסת אף שלא בשעת התפלה, וכמעט שאפלו בדברי מוסר ותוכחות ותשובה לא היה רוצה לדבר, כדי שלא ימשך מזה איזה דבור של חל. בצאתו מבית הכנסת, ישתחוה שלש השתחויות, כנגד ההיכל, כנגד בית הכנסת ובצאתו מהפתח.

• יזהר מאד שלא יעבר מלהתפלל בצבור שלש פעמים ביום, וצריך לקבוע לו מקום קבוע לתפלתו, גם בית כנסת קבוע וגם מקום קבוע בתוך בית הכנסת, וכל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, ולאחר מותו אומרים

מהלל

מספורי חז"ל

על־דלתתי יום יום לשמור מזוזות פתחתי". וכמה מוסר השכל נוכל ללמוד ממעשה זה, שאותו אדם זכה להקרא חי גם לאחר מותו בזכות שהיה מעביר על מדותיו ובזכות זה שהיה מכבד את בתי הכנסיות והיה שומר על כבודם ומוראם. (ראשית חכמה)

חכם אחד נראה לתלמידו בחלום, וראה התלמיד פתם על מצחו של הרב. שאלו התלמיד: "מפני מה יש פתם על מצחך שלא נמחה?" השיב הרב: "מפני שלא הייתי נזהר לדבר בשעת הקדיש, ואפילו להרהר בדברי תורה בשעת הקדיש אסור, מפני שצריך לכוון לתפלתו של שליח הצבור". (מטה משה בשם המדרש)

מעשה בחסיד אחד, שבא לאחר פטירתו בחלום לחברו שהיה צדיק כמותו, והלה הצטרע לראותו כשפניו רעים, והוא סמן שבשמים הוא לא הגיע למנוחתו הנכונה. שאלו החבר: "מדוע אתה נענש בשמים?" והחבר השיב: "מפני שלא הייתי מקפיד, והייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר 'ויכלו וברפת' מגן אבות' בליל שבת קדש". (אהבת חיים)

רב חמא בר חנינא פגש פעם את אליהו הנביא ועמו היו גמלים טעונים. אמר לו: מה הגמלים הללו טעונים? אמר לו: אף ורגז למי שסופר בין קדשה לקדשה, בין קדשה לברוה, בין היא שמה רבא ליתברא, ובין כל ברכה וברכה, וכל המדבר בהם עליו הפתוב אומר 'ולא אותי קראת יעקב'. (מסכת דרך ארץ)

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע, במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא עשיתי קפנדריא ולא קצרתי את דרכי בתוך בית הכנסת, ולא הלכתי למקומי בבית המדרש בין תלמידי הישיבה שישבו על הארץ, כדי שלא יראה שאני דורג על ראשם בגאונה, ולא נשאתי את פפי לברפת כהנים בלי לברך לפני כן. (מסכת מגילה)

פעם אחת, חלה בנו של רבן גמליאל, אחד מגדולי התנאים. שלח רבן גמליאל שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא, כדי שיבקש רחמים על בנו ויתרפא מחליו. באו שני התלמידים לרבי חנינא, אך כשראה מבעד לחלון שהם מתקרבים לביתו, עלה אל עלית הגג שהיתה מעל ביתו והחל להתפלל ולבקש רחמים מן השמים על החולה, בנו של רבן גמליאל. לאחר שירד משם, אמר לשני השליחים: "כולים אתם לחזור לבית רבן גמליאל, כי חם הקדחת שאחו בגופו של החולה כבר פג ממונו, ומעתה ירפא ויבריא בחסדי שמים". התפלאו התלמידים ושאלו: "וכי

בזמנו של רבי יוסי בר חלפתא, היתה אשה צדקנית אחת, שהיתה משפיקה כל יום והולכת לבית הכנסת להתפלל שם בדבקות. שנים רבות נהגה במנהגה, עד שהפליגה בזקנה והגיעה לימי שיבה ארפים מאד. הגיעו הדברים לידי כך, שהאשה סבלה יסורים רבים ובקשה להפטור מן העולם כדי שלא תסבל בעולם הזה, אולם למרות מחלותיה השתוממו הרופאים לראות כיצד היא מאריכה ימים שלא לפי דרך הטבע. הלכה האשה לרבי יוסי בר חלפתא, וכששמע על מנהגה הטוב ללכת לבית הכנסת מדי יום, הציע לה להפסיק ולא ללכת שלשה ימים לבית הכנסת. עשתה האשה כן, ומיד לאחר מכן הסתימו ימיה ונשמתה עלתה לגן עדן למקום הראוי לה לפי מעשיה הטובים. (מדרש משלי)

ערמה של עפר היתה לו לרב נחמן בר יצחק בשדהו, שעמדה כאבן נגף באמצע השדה והפריעה לחרש את השדה כלו. יום אחד, הזמין רבי נחמן פועלים כדי שיעקרו את ערמת העפר ויהפכו את השדה למישור גדול. עבדו הפועלים יום תמים, והצליחו להוריד רק חלק מעפר הערמה, כי התל היה גדול וגבוה. ביום השני, בעת שהפועלים עסקו בחפירה ובהוצאת העפר מן התל, הופיע פתאום אדם אחד בלתי מזכיר והתישב על גבי התל. הביט האיש סביב בתמיהה ושאל: "מה? כבר הגיע הזמן של תחית המתים?" ובהלו הפועלים והלכו לקרא לרב נחמן בר יצחק, ומיד פאשר הגיע, הבין שאין האיש אדם רגיל, ולכן שאל אותו: "אמר נא לי, האם חי אתה או מת?" השיב האיש שהוא מת והיה קבור תחת התל, ועכשו שהורדו ממונו את העפר, חשב שבכך הגיע זמן תחית המתים. התפלא רב נחמן ושאל את האיש: "והרי דרך הנפטרים שבשרם מרקב, והנה אני רואה אותך שלם בכל גופך כמו אדם חי?" השיב לו האיש: "מתפלא אני עליך על שאלתך, וכי לא למדת את ספר משלי? והרי שלמה המלך אמר 'ורקב עצמות קנאה', כי הקנאה היא שגורמת לרקבון הגוף. ודע לה, שמיימי לא הקפדתי על חברי, ולא היה לי בלבי תרעמת על חברי, ולא שחתי מעולם דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש, ושמרתני על קדשתם ומוראם, ולא נתתי לבי אלא לדברי תורה, שנאמר 'ושמע לי ישכון בטח ושאנן מפחד רעה'". כשסיים האיש את דבריו, אמר לו רב נחמן: "רוצה אני להעביר אותך לקבר אחר, כדי שאוכל לפנות כאן את העפר שעל קברך", אך המת לא הסכים ואמר שקברוהו לאחר פטירתו במקום זה מתוך רשות בעל המקום דאז, ולכן צוה רב נחמן לפועלים להחזיר שוב את עפר התל על גבי קברו של אותו אדם, והלה נעלם מעיניהם. כל היום ההוא, היה רב נחמן טרוד ומדאג מאד, שכן חשש שמה גרם צער לאותו נפטר והרגיז אותו לצאת מקברו לפני זמן תחית המתים, אולם באמצע הלילה חלם רב נחמן חלום, וראה את הפנוח יושב שלו ושאנן בספתו, ופניו מאירים בשמש. שמח רב נחמן על מה שראה וקרא את הפסוק: "אשרי אדם שמע לי לשקד

מתפל

אמרות ופתגמים

• תניא אבא בנימין אומר, אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר לשמע אל ה' ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה. ומפרש רש"י: במקום רנה, בבית הכנסת ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בגעיימת קול ערב. (מסכת ברכות)

• המדבר בבית הכנסת, דומה לאדם שמפנה ערפו לקב"ה. ועליו הפתוב אומר 'מדוע באתי ואין איש, קראתי ואין עונה'. (ספר הרוקח)

• גלו לי מן השמים, שעון זה של שיחה בטלה בתפלה, הוא שגורם את אריכות הגלות, והשומר על עצמו יחוס על נפשו ולא ידבר שום שיחה בתפלה, ולא בקדיש, ולא בקריאת התורה ולא באמצע הלמוד. (ספר הגן)

• לא ישיח שיחת חלין בשעה שהשליח צבור חוזר התפלה. ואם שח, הוא חוטא וגדול עונו מנשא, וגוערין בו! (שולחן ערוך)

• ולא ישעה בדברי חלין בבית הכנסת. וכל המספר בעסקיו בבית הכנסת כל זמן ששליח צבור מתפלל, תחת בו גערת הבורחים, וגם כל הקהל חייבים להוכיח ולחשוף אותו מחטא לשם יתברך עדי עד, וכל היצורים נבראו לכבוד השם יתברך. ואם יפנה לבדו ולא תשמע בשעה שמשבחים לפניו ומספרים תהלותיו ועוזו ונפלאותיו, איה הכבוד ואיה המזרא? אף כי המספר בעת ההיא שיחת חלין גדול עונו מנשוא! "תחת בו" - מלשון הכתוב במשלי "זי תחת גערה במבין מהפוח כסיל מאה". "גערת הבורחים" - אנשים שנבחרו להשיגיש שלא ידברו. "וגם כל הקהל חייבים להוכיחו" - פרוש, אפלו יש משגיחים, מכל מקום החוב מוטל גם על הקהל מצד מצות התוכחה. (רבנו יונה)

• אומר רבא בר רב הונא: בין שנפתח ספר תורה, אסור לספר אפלו בדבר הלכה, שנאמר: "וכפתחו עמדו כל העם", ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר: "והוחלתי פי לא ידברו פי עמדו לא ענו עוד", ועוד אומר ר' זירא אומר רב חסדא מהכא: "ואני כל העם אל ספר התורה". (מסכת סוטה)

• אין העולם מתקיים אלא בזכות בתי כנסיות ובתי מדרשות. דתנא דבי אליהו, בכל יום יום מלאכי חבלה יורדים מלפני הקב"ה לחבל את העולם פלו. שאמלא בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהן יושבים ועוסקים בהם בתורה ובמצות, היו מחבלים אותו מיד, שנאמר 'מדוע באתי ואין איש'. (אליהו זוטא)

• גדולה קדשתם של בתי כנסיות בבית המקדש, שנאמר "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר-באו שם", אלו בתי כנסת שבבבל. (מסכת מגילה)

• כל המתפלל בבית הכנסת פאלו מקיפו חומה של ברזל ותפלתו מתקבלת לרצון. (ירושלמי ברכות)

• "הקל קול יעקב והידיים ידי עשו", בזמן שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין הידיים ידי עשו. (איכה רבתי)

• אומר רבי יהושע בן לוי, לעולם ישפיע אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפלו מאה באים אחריו, נותנים לו שָׂכר כנגד פלם. (מסכת ברכות)

• אומר רבין בר רב אבא אומר רבי יצחק, כל הרגיל לבית הכנסת ולא בא יום אחד, הקב"ה משאיל בו, (ומפרש רש"י: מה טיבו של פלוני, למה לא בא?) שנאמר 'מי ככם ירא ה' שמע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' וישען באלקיו'. (שם)

• "בנחלים נטיו", מה טיבן של נחלים אצל בתי כנסיות ובתי מדרשות? אלא מה נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן טמאין, וטובלין ועולין טהורין, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות, בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאים עונות, ויוצאים מלאין מצות. (ילקוט פרשת בלק)

• "מה טבו אהליך יעקב משנתך ישן אל", טובים אהלים של מטה מאהלים של מעלה, אהלים של מעלה, הפל נכשלין בהן יש שעובדין לחמה וללבנה ולכוכבים, אבל אהלים של מטה, אין להם אדם שנכנס לבית הכנסת או לבית המדרש, וחוטא. (שם)

או לבית המדרש, שינהג בהם מורא וכבוד, דכתב בפרשת קדושים: "את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו", ומצינו בבית הכנסת ובית המדרש שנקראו 'מקדש', כדאיתא בתורת פהנים: "והשמותי את מקדשיכם" - לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרינן במגלה: "ואהי להם למקדש מעט" - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. למדנו, כשאמרה תורה "ומקדשי תיראו" - שפתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל. והמורא - איה היא, אינה מפרשת מן המקרא, ופרשה חכמים כל אחד לפי סברתו, לפי חקר קדשתו. "מורא מקדש" דתנן בברכות: "לא יקל אדם את ראשו וכו'", ומורא של בתי הכנסת ושל בית המדרש כדתנן במגלה: "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש וכו'", ותן לחכם ויחכם עוד, שישמר אדם מקלות ראש הדומה לקלות ראש ששנו חכמים, וכל שכן מחמור מפונן. (ספר יראים)

נביא אתה? כיצד אתה יודע שהחולה הבריא? אומר להם רבי חנינא בן דוסא: "לא נביא אני ולא בן נביא, אולם קבלה יש בידי. אם שגורה תפילתי ורהוטה בפי, יודע אני כי נתקבלה בשמים, ואין התפלה שגורה בפי יודע אני שהחולה לא יתרפא". טרם פנו התלמידים ללכת לדרפם, רשמו לעצמם את השעה המדיקת בה התפלל רבי חנינא את תפלתו, וכאשר חזרו לרבו גמליאל וספרו לו את כל מה שהיה אצל רבי חנינא, אמר להם רבן גמליאל: "מבטיח אני לכם שלא תחסרתם ולא תוספתם בדבריכם פלוס, כי זה באמת מה שקרה. באותה שעה שרבי חנינא התפלל, פג ונגעלם החם מהחולה והוא קם ובקש מאתנו מים לשתות!" (מסכת ברכות)

"ויראת מאלקיך" - צוה בהפנס אדם למקדש או לבית הכנסת

מספר

ספורי צדיקים

בהגיע רבי דוד שלמה איבשיץ בעל ה'עריב נחל', לארץ ישראל להתגורר בצפת, שכר לעצמו דירה קטנה וקבע עצמו להתפלל בבית מדרש אחד. מנהגו היה, שבראותו שאחד מדברי באמצע התפלה, היה אוהזו בידו ומוליכו לחוץ, ומראה לו על השמים לאמר: "צריך לירא מהרבוננו של עולם ולנהג בכבוד בית הכנסת, ואסור לדבר". פעם הגיע לשם עשיר גדול וגאון, וכשרב הוציאו כמנהגו, הפה אותו על לחיו מפניו שלא הפירו. המפתללים נבהלו מאד וגערו בעשיר בחמרה על שהפה את הצדיק, והעשיר הלך לפי את ה'עריב נחל' ואף הציג לו סכום גדול, אך הרב לא רצה לקחת מאומה על-אף מחסורו ואמר לו שהוא כבר מחל לו בשעת ההפאה. (סיפורי נפלאות)

בימי השואה האומה שעברה על יהודי אירופה בחורף שנת תש"ד, עמד אדם בשם ר' יהודה חיים נויזין, ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרקבת בעירה ראוהב. פתאם נגשה אליהם אשה אחת אלמונית ואמרה להם: "יהודים! יודעים אתם למה אתם סובלים כל-כך? הרבה? מפני שאתם מדברים שיחות חלין באמצע התפלה ואתם מסדרים את כל עסקיכם בבית הכנסת". עד כאן היו דברי, ובתוך שניות ספורות נעלמה, ואף אחד לא ידע מי היא ומאין באה ולהיכן הלכה. ר' יהודה חיים זכה להנצל מהשואה, עלה לארץ ישראל והתגורר בעיר בני ברק, וכל ימיו היה מספר את הספור הזה ומעורר את כל העם לשמור על פיהם שלא לדבר חלילה באמצע התפלה. (כבוד בית ה')

איש כשר אחד התגורר בירושלים, שהיה ירא ה', קבע עתים לתורה והתפרנס מיגיע כפיו בישור. לאחר מלאות ימיו ושנותיו, לווהו מכריו מתוך כאב על אדם כשר שנפטר לבית עולמו, ובשעת הלוייתו ארע דבר פלא שהיה לשיחה בפי כל המשתתפים בלוייה. באמצע הדבר, נחתה להקה של יונים צחורות על מטתו של המנוח, והן סככו בכנפיהן עליו עד שהעלוהו לרכבם של החברה קדישא, ואז נעלמו כל היונים כלא היו. אחד מגדולי ירושלים שהיה נוכח בהלוייה אמר, שהיה בכך סמן מן השמים לצדיקים שפאו ללוות את המנוח למנוחת עולמים, בשכר זאת שהיה שומר על כבודם של פתי כנסיות ובתי מדרשות. הארוע עורר השתוממות גדולה בנאספים וגרם לחזק גדול במורא מקדש. (כבוד בית הכנסת)

שבת אחת, פנה הארז"ל לתלמידיו ואמר להם: "אם תקבלו ועד עצמכם שלא לדבר כלום בבית הכנסת בתפלה מתחלה ועד סוף, ואף אחד מכם לא ימלא פיו שחוק על מי שידעה, אזי אעבר בעצמי לפני התבה ואקרא לספר התורה את שבעת הרועים". קבלו התלמידים על עצמם את הבקשה וקיימו אותה, וזכו לראות את שבעת רועי ישראל. (קדושת בית הכנסת)

בבית מדרשו של הרבי מסקוירא, פרצה פעם שרפה שפלתה כמעט את כל בית המדרש, למעט חדרו של הרבי שעמד בסמוך לבית הכנסת. לאחר שהאש כבתה הראה הרבי לחסידיו את חדרו שנותר לפליטה בארץ נס, ואמר: "ראו נא, שהשרפה פלתה את כל בית המדרש מפני שלא נזוהרו בו משיחה בטלה בזמן התפלה ולא הקפידו על מורא מקדש, אולם בחדר הסמוך לו, בו נשמרה הקדשה פראוי ולא שוחחתי שם מעולם שיחה בטלה, כבתה האש ולא שלטה בו". (קדושת בית הכנסת)

בכל הזדמנות, היה רבי יהודה צדקה ראש ישיבת "פנת יוסף" מבקש ומזהיר את שומעי לקחו, שישמרו עצמם מלדבר דברים בטלים, וכל שפן דבורים אסורים, לשון הרע ורכילות, שקר, ליצנות וכיצא בזה. במיוחד התרע על כך שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש, היכלא דמלפא, ובפרט באמצע התפלה והלמוד. וכבר היה מעשה, שהבחין בלוח המודעות בבית הכנסת בכרוז הקורא: "נא לא לדבר בשעת התפלה וקריאת התורה", מי ש שלף עט מחיקו והוסיף תקון לנסח הכרוז בלשון זו: "נא לא לדבר כלל בבית הכנסת, ובפרט בשעת התפלה וקריאת התורה!" והיה אומר: "האמינו לי, אינני מבין כלל איך מסגלים לדבר שיחה בטלה בבית הכנסת או בבית המדרש - הגם לכבש את הפלפא עמי בבית!" והיה מזכיר בענין זה את הפסוק: "ואני ברב חסדך אבוא ביה, אשתחוה אל-היכל קדשך ביראתך", כשהוא מטעים וכופל בהדגשה מיחדת את המלה האחרונה "ביראתך", ורומז בהדגשתו זו לדברי חכמים: "לא מן בית הכנסת ובית המדרש אתה ירא, אלא ממי ששוכן בו ומזהיר על יראתו". (בית הכנסת כהלכה)

רבות היה מעורר האדמו"ר מ'תולדות אהרן' על הענין של מורא מקדש, והיה דורש מכל מתפללי בית מדרשו שלא ישוחחו שיחת חלין כל זמן התפלה. שומרים מיחדים התמנו לשם כך והיו מעוררים את הצבור לכה, וגם הרבי בעצמו היה מסתובב בזמן התפלה וחזרת הש"ץ כדי שאף אחד לא יהיו בנפשם לשוחח באמצע התפלה, וכשראה מאן דהו שאינו שומר על קדשת בית הכנסת, היה גוער בו בתקיפות ולא היה נושא פנים לאף אחד. בכל שבת מברכים נהג לומר את המי שברך שתקן ה'תוספות יום טוב' על מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפלה ובעת

פעם, כאשר שהה ה'לב שמחה' מגור בעיר אחת, ובבית הכנסת בו התפלל נמצאה אות מחוקה בספר התורה, אמר רבנו: "לכל יהודי, יש כפידוע, אות בספר תורה. כאשר מדברים באמצע קריאת התורה, גורמים לאות שתמחק". (בני אמונים)

קריאת התורה, ובכל עת-מצא היה מתריע בפני אנשי שלומו על דבר חשוב זה, ואמר שעל ידי כך אפשר לבטל הרבה גזרות רעות. (שופריה דאברהם)

רבי מאיר איזנשטטר, המהר"ם א"ש בעל "אמרי אש", פנה פעם את אחד מתלמידיו בתאר 'גדול'. התפלאו התלמידים על כך, שכן ידוע שאותו תלמיד מוזל בקדשת בית הכנסת ושוח דברים בטלים בתפלה, וכשראה הרב את השתוממותם אמר: "מפני שתלמיד זה נוהג לדבר בתפלה, שגאמר עליו בשלחן-ערוך: 'גדול עונו מנשוא', הריהו בגדר 'גדול'... (קדושת בית הכנסת)

מעשה נפלא ספר רבי משה שטרן מדברצין, על אביו רבי אברהם שטרן הי"ד מדברצין בעל "מליצי אש", שפעם דרש בשבת קדש בפני הקהל על חמור החטא והעון של דבור בתפלה, והזכיר את הרמז המפרסם בשם הרמ"ק, רבי משה קורדובירו, ששייבה ראשי תבות שתיקה יפה בשעת התפלה. והי מקהרת היום, נעשה רעש גדול בבית הכנסת ותהום כל העיר פלה. אחד ממתפללי בית המדרש חלם חלום נורא בלינה ההוא, כיצד הוא מוטל על ערש דני והוא בסכנת חיים הנוטה למוות. והנה הוא מובא לפני בית דין של מעלה ודנים אותו לחיים או לפנות, וכשהרגיש שהולך למסר נשמתו לה' תברך התחיל להפיל תחנונים ולבקש על נפשו היות והוא צעיר למים ויש לו עוד חיים לחיות ועוד לא הכין עצמו לכל בעולם האה. ואז שאלוהו: "למה אתה מדבר בשעת התפלה?" והשיב: "לא ידעתי חמור האסור". ושוב שאלוהו: "האם אמת שלא ידעת את חמור האסור? הלא אתמול בבית המדרש דבר ודרש הרב ואמר ששתיקה יפה בשעת התפלה היא ראשי תבות 'שייבה'! ולא די שלא קבלת על עצמך לשפר מעשיך, עוד העזת ושוב דברת, האם אתרי זה עוד אתה רוצה לזכות ולחיות?" הלה לא הרפה והפציר והתחנן מאד, ורק לאחר שהבטיח שיותר לא ישיח בתפלה, השיבו לו את חיו. מובן שכל בני העיר התחזקו שלא לשיח שיחה בטלה בתפלה וזכו בעבור כך לשכר גדול בעולם הבא. (מי באר)

ספר רבי דוד פריבר, שפעם אמר לו רבי ישראל מטשורטקוב: יודע אתה מדוע יש ליהודי גרמניה פרנסה טובה יותר מליהודי פולין? בגלל הקפדתם הגדולה מאוד שלא לשוחח בתפלה! (מדברנא דאומתיה)

רבי יחיאל מאלכסנדר הגיע פעם לעיר אחת, ובני העיר באו לבקש ממנו להתפלל בעדם מפני המגפה שפרצה בעיר וסכנה ילדים קטנים. שאלם הרבי אם מדברים אצלם בבית הכנסת, וכשהשיבו בחיוב, דרש מהם להבטיח לו שלא ידברו יותר בבית הכנסת, ואז הבטיח להם טוב וחסד, וכך היה. (צדיק באמונתו)

אחת השאלות שהעסיקה פמה מגדולי ישראל, בפמה זכו עדות המזרח שבעוד שמיליונים מבני אשכנז נהרגו ונשחטו על קדוש השם בשואת אירופה, והם כמעט לא נפלה משערת ראשם ארצה? היה זה ה"אמרי אמת" מגור, שאמר את הסבה הנראית לו לרבה של בני ברק רבי יעקב לנדא: "זכותם הגדולה היתה, שהספרדים נהרגו מאוד בקדשת בתי הכנסת, והקפדתם שלא לדבר שיחה בטלה בבית הכנסת היתה ידועה ומפורסמת לכל". (טעם ודעת)

ספר איש אחד מאנטוורפן, כי זכור לו מילדותו שהתפלל בבית הכנסת שנהגו בו מורא מקדש ביראה גדולה, ולא דברו שם כלל וכלל. וכשנזקלע לשם מתפלל זר והתחיל לדבר, מייד הגיע אליו שמש בית הכנסת עם פתק בידו שהיה כתוב בו: "בבית הכנסת זה אין מדברים בשעת התפלה", והראה לו, ותכף הלך לו השמש למקומו. ואם הלה טרב להפסיק והמשיך לדבר, מייד הגיע אליו השמש ואחוז בנחת בערפו, והוציאו החוצה וסגר עליו את דלת בית הכנסת. וספר האיש, שבשואה הארוכה כשרבם ככלם של בתי הכנסיות ובתי המדרשות נחרבו ונהרסו כליל, נשאר בית הכנסת זה בשלמותו ולפליטה ולצורך לא היתה שום שליטה על בית כנסת זה, ונשארו כל ספרי הקדש והספרים ותשמישי הקדשה והסדורים במקומם, ללא נזק וללא זיז כל שהוא. (המעין)

מעשה באחת הקהלות, שבית הכנסת העתיק שבה התפורר מרב זקנה, ובני הקהלה הקימו על חרבותיו בית הכנסת חדש ומרוח. כלם תרמו בעין פה לבנין החדש, אולם למרות זאת לא הצליחו הקומונים אלא לבנות רק את כתלי בית הכנסת והותירוהו ללא גג וללא טיח. יום אחד, עבר באותה עיר חזן מפרסם שהיה גובה קומון רב תמורת כל תפלה שהשמיע, וראשי הקהלה הזמינוהו לעבר לפני התבה ושלמו לו סכום גדול. שמע על כך רבי איזיל חריף ואמר: "עכשו התבאר לי דברי הכתוב בפרשת כי תצא, שם נאסר להביא את עמון ומואב לקהל ה', על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' לקללך. מדוע כפלה התורה שתי סבות על אסור החתון עמם? עכשו התברר לי הדבר, אם היו מיסרים את עמון ומואב על כך שלא קדמו את ישראל בלחם ובמים, היה להם פתח לטען שלא עשו זאת מרע-לב, אלא מחמת עינים הגדול לא היה בלחם לתת מזון לבני ישראל. אולם לאחר שהראו שיש בלחם לשכר את בלעם בכסף מלא לקלל את ישראל, הוכח שלא סבלו כלל מחסרון כיס ורק משום רע לבם לא קדמו את ישראל בלחם ובמים, ובדין הוא שאסור לגיירם". "והוא הדין", סיים רבי איזיל את דבריו, "בבני אותה קהלה שלא השלימו את בניית בית הכנסת פראוי. עד עתה היה ביכלתם של פרנסי הקהלה לטען שלא היתה ידם משגת לסיים את בנין בית הכנסת, אולם לאחר ששלמו סכום גדול לאותו חזן מפרסם, הוכח בעליל שראשי הקהלה אינם סובלים מחסרון כיס, ואין פאן אלא זלוז כלפי מקום קדוש, שמצוה לשכללו ולפארו בכל כחנו". (פרפראות לתורה)

בנו התועה, מרדת לשאל תחתית, וברטט ובחלחלה ספר את אשר ארע בליל הסדר ופכר את ידיו בצער באמרו: "רבי, כלו כל הקצין! איני יכל לסבל את הנהגתו המתעבת של בני!" נאנח הצדיק מקירות לבו על הנו שגלפד ברשת הסטרא אחרא ואמר לאב: "אל יאוש! לכל יהודי יש אחיזה בתשובה, צריך רק להבעיר בקרבו את הניצוץ היהודי החיובי פנימה ומאליה תתלקח שלקבת אש הקדש, צא החוצה וקרא לבנך שיכנס אלי!" החסיד יצא, כשבבלו מפעמות תקוה, והורה לבנו להכניס ללשכת המיליונר. הלה צעד בתחושת חשיבות עליונה, אך ברגע שדרכו כפות רגליו על מפתח חדרו של הרבי הבין בבת אחת, כי אין מדובר פה על עסקי מזון אלא על עסקי נשמות. רצה הנו לסגת לאחור, אך הצדיק געץ בו מבט חודר שחדר לתוככי נשמתו וערער את גאותו. הצדיק לא דבר עם הנו רק הורה לו ללכת בעקבותיו. הם עברו מחדר לחדר, בפסעם על שטיחים יקרי ערה, עד הגיעם לחדר שהיה מלא במראות. רמו הצדיק לבנו להתבונן בראי הראשון, והלה הציץ וראה נער צעיר לימים שתם וזך נשקפים מעיניו הילדותיות, יושב בישיבה ושוקד בהתלהבות על תלמודו. כשהתבונן היטב זכה, כי הדמות הנשקפת בראי אינה אלא הוא בעצמו בנעורו בעת עסקו בתורה. עבר הצדיק לראי השני, ובזו ראה הנו איך התחיל לסור מדרך ה', בתחלה דבר בעת חזרת הש"ץ ועל ידי זה התחבר לחברים לא טובים שבהם מצא עם מי לדבר בעת הזאת, ואחר כך זלזל בנטילת ידים, וכיצא באלו המצוות שאדם דש בעקביו. בראי השלישי גלה לדאבון לבו את עצמו, מוקיר רגליו מללכת לבית הכנסת בימי שבת ומועד, ורגשי געול ותעוב אחזבו למראה מעשיו הרעים המשתקפים לנגד עיניו מבעד מראותיו המפלאות של הצדיק. בושה וכלימה פסוהו עד שלא יכל היה להביט הלאה, אך פקדות הצדיק גברה עליו לעבר לראי הרביעי והחמישי, שם ראה את המשך דרך התחתיתים פה צעד עד הגיעו למ"ט שערי סמאה. סתרוחות ובחילות תקפוחו, בראותו איך עבר בשאט נפש על אסונו התורה, עד שלא שלט על עצמו והקיא פעם אחר פעם. כשהגיע לראי האחרון, ראה את עצמו בליל הסדר מוציא כפר לחם ומניחו ליד המצות, הנו נשבר בקרבו והקיא דם, בבכי ובתחנונים השתטח לרגלי הצדיק ובקשו שיקרה לו דרך תשובה. הראה לו הצדיק מרוזין סדר תשובה לזכר את נפשו החוטאת מכל תחלואיה, והוא מלא בדיקנות אחר דבריו, חזר בתשובה שלמה והפך לחסיד נאמן לה ולתורתו. (מטעמי שולחן שבת)

לחסיד נכבד ועשיר בעל עסקים מסעפים ברוסיה, היה בו שגח את דרכי היהדות הצרופה והלך מדחי אל דחי. מחאותיו של החסיד בבנו לא הניבו תוצאות, הלה לא שת לבו לדברי התוכחה והמשיך ללכת בשרירות לבו. גם בהפצירו בו להצטרף לנסיעה אל רבו, רבי דב בר מליבאוויטש, האדמו"ר האמצעי, סרב בתקוף, בידעו שהאדמו"ר יטיף לו דברי מוסר ותוכחה על התנהגותו המבישה, ולב החסיד נחמץ בקרבו למראה דרכיו הנלוזות של בנו אך קצרה ידו מהושיע, והיות שהיה הנו שותף בעסקיו המסעפים, לא יכל לגרשו מעל פניו. באחת השנים, בליל הסדר הסב החסיד עם בני משפחתו לשלחן הערוך ברב פאר והדר, פיצה וכיאות למעמדו, ובעוד הכל קוראים בהתרוממות הרוח את ההגדה, הוציא הנו מחיקו פת לחם שחר והניחה על השלחן. לבו של החסיד עצר מלכת: היתכן? שבנו הגיע לשפל הדרגה ואוכל חמץ בפסח באחד הגוויים? שמחת החג השבתה ואוירת נכאים השתלטה על בני הבית. הנו שהבין כי הרחיק לכת במעשהו וכי פגע בצפור נפשו של אביו, הסתגר בתוך עצמו לא העז לדבר עם אביו מטוב ועד רע. ככלות ימי החג, נסע החסיד לרבו, וספר לו בכאב על מעשיו הפוזים של הנו. נאנח הרבי ואמר: "קלפה קשה אופפת את בנה השקוע ביון מצלה של הסמאה, ואין בכחי להושיעו. סע לצדיק רבי ישראל מרוזין ומבטחני, שיהיה בכחו לרפאות את תחלואי הנפש של בנך!" החסיד שתק בעצב, בידעו שיצטרף להתאמץ רבות כדי לשכנע את בנו לבוא לצדיק מרוזין ולנאי שישכים, ורבו שקרא את מחשבותיו אמר לו: "הרי ידוע לך שאצל הרוז'נאי כל ההנהגה היא במלכות, כפרות מפארות טרקלינים מרנחים ועוד ועוד. אמר לבנך שברוזין גר מיליונר יהודי וכדאי לעשות עמו עסקאות כספיות. מסתמא הוא לא יתנגד להצטרף אליך לנסיעה, ובאמתלה שכזו תביאהו אל הקדש פנימה". החסיד פעל על פי עצתו הנבונה של רבו, והנו שלא ידע מה מסתתר מאחורי המיליונר מרוזין, הצטרף ברצון לאביו. בהגיעם לרוזין, התפעלו מביטו המפאיר של המיליונר, והחסיד אמר לבנו: "אני אכנס ראשון, ואספם עם המיליונר בראשי פרקים את הקוף העסקה, ואחר כך תבוא אתה ונגמור בכי טוב את העניין". נשאר הנו להמתין בחוץ כשהוא סוקר בהתענינות את כל הרוחש סביבו ועיניו לא שבעו למראה הפאר וההדר. האב פסע נרגשות אל חדרו האישי של הצדיק, ובעמדו לפניו פרץ בבכי תמרוורים. הוא ספר כי נשלח על ידי האדמו"ר מליבאוויטש, כדי שהרבי יציל את נפש

ממלכה

תלמיד חכם אחד נקלע פעם בשבת קדש לבית כנסת בו התפללו פמה קלי דעת, ונפשו היתה עגומה עליו לראותם מזלזלים בקדשת בית הכנסת, מתפללים תפלה חפוזת ומזוהרת, בלי פונה בגוף בלי נשמה. עם פתיחת ארון הקדש והוצאת ספר התורה לקריאת פרשת השבוע, נדהם האזרח לראות, ביצד כל אותה חבורה של קלי דעת, יצאה אל מחוץ לבית הכנסת והם שקעו בשיחה של בטלה שנמשכה עד לאחר הקריאה. לאחר התפלה, התמלא האזרח קנאת ה', עלה על הבימה וקרא במר-נפש לעבר אותם קלי דעת: "אתם אויבי ה' ומנאציו! והמשיך ואמר: "יודעים אתם מדוע מכנה אני אתכם כך? מפני שכך נאמר בפסוק שאומרים בשעת פתיחת ארון הקדש: 'זיהי בנסע הארץ, ויהי בשעת פתיחת ארון הקדש, מיך זויפצו איבוי וינסו משנאיך מפניך'..."

רבי נפתלי מרופשיץ נקלע פעם לעיר קטנה, שלא היו בה אלא עשרה מישראל. התפלל לראות במקום בית כנסת ובית קברות, ושאל את אחד הילדים שנקלע בדרכו: "ממה נפשך, אם בית כנסת לכם, מדוע צריכים אתם לבית קברות, שהרי בבית הכנסת צריך עשרה, ואם אחד מסתלק, אין כבר צורך בבית הכנסת?" חיד הילד ואמר: "בית הכנסת נועד לתושבי העיר, ובית הקברות נועד לזרים שבאים מן החוץ"..." נהנה רבי נפתלי מהתשובה המחכמת ואמר: "מימי לא נצחני אלא תינוק זה..."